

HAL
open science

Ψευδόφιλες μονάδες από την Αγγλική (εμπειρική μελέτη για τη συχνότητα και την ορθότητα χρήσης τους στην Νέα Ελληνική)

Pavlina Grigorova, Varvara Pyromali

► To cite this version:

Pavlina Grigorova, Varvara Pyromali. Ψευδόφιλες μονάδες από την Αγγλική (εμπειρική μελέτη για τη συχνότητα και την ορθότητα χρήσης τους στην Νέα Ελληνική). 7th International Conference on Greek Linguistics, University of York, Sep 2005, York, United Kingdom. <hal-03249098>

HAL Id: hal-03249098

<https://hal.science/hal-03249098>

Submitted on 23 Aug 2021

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire HAL, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

7ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας

York, 8-10 Σεπτεμβρίου 2005

Ψευδόφιλες μονάδες από την Αγγλική

(εμπειρική μελέτη για τη συχνότητα και την ορθότητα χρήσης τους στην Νέα Ελληνική)

Pavlina Grigorova & Βαρβάρα Δ. Πυρομάλη

A. Θεωρητικό υπόβαθρο

1. Ψευδόφιλες μονάδες

Ο όρος ψευδόφιλες μονάδες (*faux amis*, *false friends*) εισήχθη το 1928 από τους Γάλλους γλωσσολόγους Koessler και Derocquigny, για να προσδιορίσει τις «λεξικές μονάδες δυο ή περισσότερων γλωσσών, οι οποίες ακούγονται με τον ίδιο τρόπο, αλλά έχουν διαφορετική σημασία».

Ψευδόφιλες Μονάδες, στην παρούσα μελέτη, ονομάζουμε τις λέξεις που παρουσιάζουν φωνητικές ή μορφολογικές ομοιότητες, αλλά σημασιολογική απόκλιση ανάμεσα στην Αγγλική και στην Ελληνική. Όλες οι ψευδόφιλες μονάδες του Λεξικού Ψευδόφιλων Μονάδων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνά μας αποτελούν δάνειες λέξεις από τα Αγγλικά στα Ελληνικά. Δε θα μας απασχολήσουν οι τυχαίες ομοιότητες ανάμεσα σε ψευδόφιλες μονάδες των δύο αυτών γλωσσών. Επιπλέον, δεν θα εμμείνουμε στην έρευνα της ετυμολογίας των δανεισμένων λέξεων, καθώς η έρευνα που επιθυμούμε να πραγματοποιήσουμε έχει συγχρονική κατεύθυνση.

2. Δανεισμός

Σύνηθες αποτέλεσμα της γλωσσικής επαφής είναι ο δανεισμός στοιχείων από τη μία γλώσσα στην άλλη. «Γλωσσικός δανεισμός» για τον Bloomfield (1970: 420), όπως αναφέρει η Αναστασιάδη – Συμεωνίδη (1994: 17), είναι η υιοθέτηση από μία γλώσσα χαρακτηριστικών που διαφέρουν από τα χαρακτηριστικά της συνηθισμένης της παράδοσης. Έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή της γλώσσας, την εξισορρόπηση του συστήματός της και τη διατήρηση της εκφραστικής της ικανότητας. (Νικηφορίδου 2001) Μελετώντας το γλωσσικό φαινόμενο του δανεισμού, μπορούμε να διακρίνουμε πολλούς διαφορετικούς τύπους: τα λεξιλογικά δάνεια, τα σημασιολογικά δάνεια, τα μεταφραστικά δάνεια, τα αντιδάνεια, τους διεθνισμούς, τα υβρίδια, τα ψευδοδάνεια, τις ψευδόφιλες μονάδες. Στην παρούσα έρευνα θα ασχοληθούμε μόνο με λεξιλογικά δάνεια που αποτελούν ψευδόφιλες μονάδες.

3. Λεξιλογικά πεδία

Ο όρος λεξιλογικό πεδίο (lexical field, word field, Wortfeld) θεμελιώθηκε από τον Γερμανό ερευνητή Trier το 1931 και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε και εξελίχθηκε από τους Porzig (1934, 1950), Lyons (1963, 1977), Lehrer (1974), Kittay (1984), Grandy (1987) κ.ά.

Ο Trier υποστήριξε ότι η σημασία του εκάστοτε στοιχείου (λέξης, λεξήματος) καθορίζεται και εξαρτάται από τη θέση του στο λεξιλογικό πεδίο στο οποίο ανήκει, ενώ ο Grandy ορίζει το σημασιολογικό πεδίο με πιο πρακτικό και μινιμαλιστικό τρόπο: *μονάδα ανάλυσης, με την οποία ο ερευνητής επιλέγει να ασχοληθεί σε σχετική απομόνωση από την υπόλοιπη γλώσσα* (Grandy 1992: 109-110).

Τα λεξιλογικά πεδία διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην κατάκτηση της γλώσσας, μητρικής ή δεύτερης/ ξένης. Εφόσον, λοιπόν, οι ψευδόφιλες μονάδες είναι θέμα λεξιλογίου, η αποτελεσματική τους μεταχείριση στη διδασκαλία είναι να ενταχθούν στις αντίστοιχες θεματικές ενότητες του διδακτικού εγχειριδίου.

B. Μεθοδολογικό πλαίσιο

1. Το λεξικό ψευδόφιλων μονάδων

Το Λεξικό Ψευδόφιλων Μονάδων είναι ένα προϊόν του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Θεωρία της Λεξικογραφίας και Εφαρμογές» των Τμημάτων της Αγγλικής και της Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύκλου σπουδών συγκροτήθηκε λεμματολόγιο, αποτελούμενο από 1200 περίπου ψευδόφιλα ζεύγη με κατεύθυνση από την Αγγλική προς την Ελληνική. Ο εντοπισμός τους έγινε με βάση έγκυρα ερμηνευτικά λεξικά των δύο γλωσσών: το New Oxford Dictionary of English, το Λεξικό της Κοινής Νέας Ελληνικής του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη και το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη, έκδοση του Κέντρου Λεξικολογίας. Συμπεριλήφθησαν όλες οι λέξεις της Αγγλικής, οι οποίες έχουν φωνολογική και μορφολογική ομοιότητα με συγκεκριμένες ελληνικές λέξεις, χωρίς ωστόσο στην Ελληνική να μαρτυρούνται όλες οι σημασίες που έχουν στην Αγγλική.

Σε δεύτερη φάση τα ευρήματα ελέγχθησαν με τα δεδομένα αξιόπιστων σωμάτων γλωσσικού υλικού για τις δύο υπό εξέταση γλώσσες – το British National Corpus και τον Εθνικό Θησαυρό της Ελληνικής Γλώσσας του Ινστιτούτου Επεξεργασίας Λόγου. Ως αποτέλεσμα είχαμε μείωση του λεμματολογίου, το οποίο στην παρούσα φάση της μελέτης αποτελείται από 1072 ψευδόφιλα ζεύγη.

Όλες οι 2144 λέξεις που συγκροτούν τα ζεύγη αυτά είναι αντικείμενα λεξιλογικού δανεισμού, είτε προς τη μία, είτε προς την άλλη, είτε και προς τις δύο γλώσσες του λεξικού.

Η συγκεκριμένη μελέτη θα επικεντρωθεί στα λεξιλογικά πεδία της μερίδας εκείνης του λημματολογίου, η οποία είναι προϊόν δανεισμού προς την Ελληνική. Πρόκειται περί 595 ζευγών λέξεων, δηλαδή περί αριθμού που ξεπερνά το ήμισυ των λημμάτων (55,5%).

Η ποσοτική κατανομή των λεξικών πεδίων στο λημματολόγιο των 595 αγγλοελληνικών ψευδόφιλων μονάδων σε κατιούσα σειρά είναι η ακόλουθη.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ & ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

ΜΜΕ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2. Εμπειρική μελέτη

α. Ερωτηματολόγια: Κριτήρια επιλογής λεξιλογικών μονάδων

Τα αποτελέσματα του ερευνητικού τμήματος της μελέτης βασίζονται σε ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής ή της Αγγλικής με κάποιες γνώσεις στη δεύτερη από τις δύο γλώσσες.

Οι παραδειγματικές προτάσεις, που χρησιμοποιήθηκαν στα ερωτηματολόγια, αντλήθηκαν από το σώμα κειμένων του ΙΕΛ και από μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο και απλοποιήθηκαν. Τα λεξικά δάνεια που επιλέχθηκαν πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις: πρώτον, η συχνότητα χρήσης (σύμφωνα με το σώμα γλωσσικού υλικού του ΙΕΛ) και, δεύτερον, η συμμετοχή σε ένα ή περισσότερα από τα λεξιλογικά πεδία που έχουμε ορίσει. Έτσι, οι λεξικές μονάδες τις οποίες μελετήσαμε ανήκουν στα πιο αντιπροσωπευτικά λεξιλογικά πεδία του λεξικού. Τέλος, σημαντικό ρόλο στην επιλογή των λεξικών δανείων είχε η προσαρμοστικότητά τους σε σαφείς και ευκολονόητες παραδειγματικές προτάσεις καθώς και η ύπαρξη αντίστοιχων ελληνικών συνώνυμων ή σχεδόν συνώνυμων λέξεων με αυτές.

β. Το ερωτηματολόγιο για τους φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής

Το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε πρόσωπο με πρόσωπο σε μεγάλες ομάδες μαθητών, φοιτητών και εργαζομένων ή ανέργων. Όλοι οι ερωτηθέντες, 192 στο σύνολό τους, είναι κάτοικοι δήμων της Αττικής.

Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε δύο εξίσου σημαντικά μέρη: το πρώτο έχει σκοπό τη μελέτη της ορθότητας χρήσης των δανείων λέξεων. Σε όλες τις προτάσεις ο ερωτώμενος καλείται να

συμπληρώσει τα κενά με μία από τις τρεις δυνατές λεκτικές επιλογές που του δίνονται με μορφή απαντήσεων πολλαπλής επιλογής α, β, γ. Η μία επιλογή είναι η πιο σωστή εννοιολογικά και υφολογικά, η άλλη είναι λιγότερο αποδεκτή και η τρίτη είναι η λιγότερο σχετική ή λανθασμένη απάντηση. Στις τελευταίες 5 ερωτήσεις της πρώτης κατηγορίας υπάρχουν επιπρόσθετα δύο ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, όπου καλείται ο ερωτώμενος να απαντήσει στην ερώτηση αν δυσκολεύτηκε στην επιλογή που έκανε και γιατί έκανε τη συγκεκριμένη επιλογή.

Το δεύτερο μέρος σκοπό έχει να διερευνήσει τη συχνότητα χρήσης των δάνειων λέξεων. Ο ερωτώμενος σ' αυτό το μέρος καλείται να συμπληρώσει τα κενά επιλέγοντας ανάμεσα σε δύο συνώνυμες ή σχεδόν συνώνυμες λέξεις. Η μία από τις δύο είναι ελληνικής προέλευσης και η άλλη είναι δάνεια. Στις τελευταίες 5 παραδειγματικές προτάσεις τίθενται πάλι οι ερωτήσεις «δυσκολεύτηκατε στην επιλογή σας;» και «γιατί κάνατε τη συγκεκριμένη επιλογή;»

Ετέθησαν ορισμένα δημογραφικά στοιχεία ως μεταβλητές ελέγχου. Το φύλο, η ηλικία, η ιδιότητα, η γνώση Αγγλικών και το επίπεδο γνώσης αποτελούν ενδεικτικές παραμέτρους. Επιπλέον ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να πουν τη γνώμη τους για την αγγλική γλώσσα αναφορικά με το βαθμό ευκολίας, το βαθμό χρηστικότητας και το βαθμό ενδιαφέροντος, επιλέγοντας ανάμεσα σε 5 δυνατότητες απάντησης για την καθεμία περίπτωση. Τέλος, ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να δηλώσουν τη στάση τους απέναντι στη χρήση ξένων λέξεων στο λόγο τους και εάν έχουν επαφή με κάποια αγγλόφωνη χώρα ή με ανθρώπους που έχουν την Αγγλική ως μητρική γλώσσα.

Το δείγμα της μελέτης αποτελείται από γυναίκες σε ποσοστό 60 % και από άντρες σε ποσοστό 40 %. Αναφορικά με την ηλικία των αποκρινόμενων, το 46% ήταν κάτω των είκοσι ετών, το 28% μεταξύ είκοσι και τριάντα ετών, το 11% μεταξύ τριάντα και σαράντα, ενώ το υπόλοιπο 15% ήταν άνω των σαράντα ετών. Σε σχέση με την μόρφωση των ερωτώμενων, παρατηρούμε ότι το 32% έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ, ενώ το 14% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο επιπέδου Master. Κατά την παρούσα φάση, ένα 24% των ερωτώμενων δηλώνει μαθητής Γυμνασίου, ένα 22% μαθητής Λυκείου, ένα 10% φοιτητής, ενώ το υπόλοιπο 44% είναι εργαζόμενοι. Η πλειοψηφία του δείγματος (96%) δήλωσε ότι γνωρίζει την Αγγλική γλώσσα (από μέτρια έως άριστα σε 5-σκαλη κλίμακα τύπου Likert).

Καθότι, η Αγγλική είναι η κύρια γλώσσα των επιλεχθέντων δανείων, εξετάστηκε κατά πόσο οι ερωτώμενοι βρίσκουν τη γλώσσα δύσκολη, χρηστική και ενδιαφέρουσα. Έτσι, στην κατηγορία για την ευκολία χρήσης, βλέπουμε το 41% να χαρακτηρίζει τη γλώσσα μέτριας δυσκολίας, το 35% εύκολη, το 18% πολύ εύκολη, ενώ ακολουθούν οι υπόλοιπες διαβαθμίσεις. Αναφορικά με τη χρηστικότητα, η πλειοψηφία των απαντήσεων συσσωρεύεται στις πρώτες δύο επιλογές (ιδιαίτερα εύχρηστη και εύχρηστη) με ποσοστά 46% και 37% αντίστοιχα. Τέλος, στη σημείωση του ενδιαφέροντος που

παρουσιάζει η γλώσσα, οι κύριες επιλογές είναι 'ευχάριστη' και 'αδιάφορη' με αντίστοιχα ποσοστά 37 % και 36%.

Οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι αποφεύγουν τη χρήση ξένων λέξεων στο λόγο τους σε ποσοστό 43%, ότι την προτιμούν σε ποσοστό 42%, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό στάθηκε ουδέτερο ως προς την ερώτηση αυτή. Τέλος, το 63% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν έχει επαφές με αγγλόφωνους ανθρώπους στο εξωτερικό.

γ. Το ερωτηματολόγιο για τους φυσικούς ομιλητές της Αγγλικής

Η έρευνα-ερωτηματολόγιο βασίζεται στις απαντήσεις 50 ατόμων με μητρική ή πρώτη γλώσσα την Αγγλική, τα οποία μαθαίνουν Νέα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα στο Διδασκαλείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ή στην Ελληνοαμερικανική Ένωση. Η πλειοψηφία (35 περίπου άτομα) προέρχεται από οικογένειες δεύτερης γενεάς Ελλήνων μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, στην Αυστραλία, στον Καναδά και στη Νότιο Αφρική. Αν και έχουν μακρόχρονη επαφή με τα Ελληνικά μέσω του στενού οικογενειακού περιβάλλοντός τους, καθορίζουν ως πρώτη τους γλώσσα τα Αγγλικά, τα οποία διδάχθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης και των σπουδών τους, και τα οποία αποτελούσαν στη χώρα τους τον κατεξοχήν διάυλο επικοινωνίας με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η δεύτερη κατηγορία υποκειμένων της έρευνας είναι φυσικοί ομιλητές της Αγγλικής (χωρίς ελληνικές ρίζες), για τους οποίους τα μαθήματα του Διδασκαλείου ή της Ένωσης είναι σχεδόν η πρώτη επαφή με τα Ελληνικά. Οι λόγοι για τους οποίους χρειάζονται τα μαθήματα Ελληνικών ποικίλλουν: λόγω εργασίας (υπάλληλοι πρεσβειών-προξενείων, αντιπρόσωποι πολυεθνικών εταιριών κ. λπ.), λόγω σπουδών (Αμερικανική Αρχαιολογική Σχολή κ.λπ.) ή λόγω μικτού γάμου.

Αποφασίστηκε η διαφοροποίηση των εξεταζόμενων ομάδων να γίνει με βάση το επίπεδο ελληνομάθειας, δηλ. αρχάριοι-μεσοπροχωρημένοι-προχωρημένοι. Για το σκοπό αυτό φροντίσαμε το δείγμα ευκολίας να καλύπτει επαρκώς όλα τα ανωτέρω επίπεδα.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Καλύπτουν όλο το ηλικιακό φάσμα των ενηλίκων: ο νεότερος εξ αυτών είναι 18χρονος και ο μεγαλύτερος 76. Η πολυπληθέστερη όμως ηλικιακή ομάδα είναι αυτή μεταξύ 25 και 40 ετών. Σχετικά με το φύλο, οι ομάδες είναι σχεδόν ισάριθμες: 26 γυναίκες και 24 άνδρες. Δεν τους απευθύνθηκε συγκεκριμένη ερώτηση για το μορφωτικό τους επίπεδο. Θεωρούμε ωστόσο δεδομένο ότι είναι όλοι απόφοιτοι λυκείου, εφόσον αυτό είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εγγραφή τους στα μαθήματα.

Για τους σκοπούς της έρευνας επελέγησαν ελληνικές λέξεις – μέλη φίλων και ψευδόφιλων ζευγών με τις αντίστοιχες αγγλικές. Για την κάθε λέξη επιλέξαμε ένα ή δύο συγκεκριμένα περιβάλλοντα από αυθεντικά κείμενα του σώματος γλωσσικού υλικού του Ινστιτούτου Επεξεργασίας Λόγου. Στο ένα

περιβάλλον η εξεταζόμενη δάνεια λέξη εμφανίζεται ως ελεύθερα εναλλασσόμενη μορφή με συνώνυμη ελληνική και ζητείται από τους ερωτώμενους να επιλέξουν τη δάνεια ή μία από τις ελληνικές λέξεις, ανάλογα με το περιεχόμενο και τη διαίσθησή τους. Στο άλλο περιβάλλον, η δάνεια υπό εξέταση λέξη προτείνεται ως όρος προτάσεων, στις οποίες η χρήση της στην Ελληνική είναι μη δόκιμη, ενώ στις αντίστοιχες αγγλικές προτάσεις θα ήταν δόκιμη.

Γ. Αποτελέσματα

1. Οι απαντήσεις των φυσικών ομιλητών της Ελληνικής

Ως προς το πρώτο τμήμα της έρευνας που αφορά την ορθότητα χρήσης των δάνειων λέξεων, παρατηρούμε πως το σύνολο των ερωτηθέντων τείνει να απαντάει ορθά. Αυτό συμβαίνει κατά κύριο λόγο στις κατηγορίες 'Άνθρωποι' και 'Αισθητική & Ψυχαγωγία' και ακολουθούν οι υπόλοιπες κατηγορίες. Αντίστοιχα στο δεύτερο τμήμα που αφορά την επιλογή ελληνικών ή ξένων λέξεων διαπιστώθηκε μια ελαφρά τάση προς τα Ελληνικά, η οποία είναι περισσότερο αισθητή στην κατηγορία 'Αισθητική & Ψυχαγωγία'. Αντίθετα στις κατηγορίες 'Άνθρωποι' και 'Αθλητισμός' παρατηρείται ελαφριά προτίμηση προς την Αγγλική. Όσον αφορά στις ερωτήσεις ελέγχου δυσκολίας απόκρισης, η πλειοψηφία του συνόλου απάντησε πως δε δυσκολεύτηκε, ενώ κύρια αιτιολογία για την απάντηση που έδωσε τελικά ήταν πως η συγκεκριμένη επιλογή τους ταιριάζει προσωπικά.

Σημαντικά είναι και τα συμπεράσματα που βγήκαν από τις διαστρωματικές συγκρίσεις. Όσον αφορά το φύλο προκύπτει πως οι άνδρες τείνουν να απαντούν σωστότερα από τις γυναίκες, ιδιαίτερα στις κατηγορίες 'Τεχνολογία', 'Μεταφορές', 'Αθλητισμός'. Σχετικά με τον παράγοντα ηλικία, διαπιστώθηκε πως καλύτερο μέσο αποκρίσεων παρουσιάζει η ηλικία 21 – 30, ενώ οι κάτω των 20 δίνουν τις πιο λανθασμένες απαντήσεις. Η ηλικία κάτω των 20 δείχνει μια σχετική προτίμηση στις δάνειες λέξεις. Αντίθετα, στους ερωτηθέντες άνω των 40 δεν παρατηρήθηκε μεγαλύτερη χρήση της Ελληνικής, όπως θα ήταν αναμενόμενο. Αναφορικά με την ιδιότητα των ερωτηθέντων αξίζει να σημειωθεί πως στο σύνολό τους οι φοιτητές και οι εργαζόμενοι απαντούν ορθότερα από ότι οι μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου. Ως προς την προτίμηση γλώσσας, οι εργαζόμενοι τείνουν να χρησιμοποιούν την Ελληνική στις κατηγορίες 'Άνθρωποι', 'Αισθητική & Ψυχαγωγία' και 'Επιχειρήσεις'. Επίσης, σημαντικός παράγοντας είναι και το επίπεδο γνώσης της Αγγλικής. Χαρακτηριστικά, όσοι δηλώνουν άριστη γνώση της Αγγλικής, απαντούν ορθότερα από τις υπόλοιπες ομάδες. Στις ερωτήσεις που αφορούν την άποψη των ομιλητών ως προς τη χρήση, την ευκολία και το ενδιαφέρον τους για την Αγγλική, μπορούμε να παρατηρήσουμε πως όσοι χαρακτηρίζουν τη γλώσσα ιδιαίτερα εύκολη δίνουν τις λιγότερο ορθές απαντήσεις. Αντίστοιχα όσοι δηλώνουν πως η Αγγλική τους είναι αδιάφορη απαντούν ορθότερα από αυτούς που τους είναι ιδιαίτερα ευχάριστη ή δυσάρεστη. Έπειτα, στην

ερώτηση αν αποφεύγουν ή προτιμούν τις ξένες λέξεις στο λόγο τους, φαίνεται πως οι ομιλητές έχουν συναίσθηση της προσωπικής τους τάσης. Τέλος, προκύπτει πως η ορθότητα των απαντήσεων είναι ανάλογη με την προτίμηση ή την αποφυγή χρήσης δάνειων λέξεων στο λόγο.

2. Οι απαντήσεις των φυσικών ομιλητών της Αγγλικής

Οι αγγλόφωνοι μαθητές επέδειξαν ενθαρρυντικές επιδόσεις στο ερωτηματολόγιο, χωρίς ωστόσο να υποτιμάται και το γεγονός ότι δεν υπήρξε - ούτε ανάμεσα στους πιο προχωρημένους - κανένας με 100% ορθές απαντήσεις. Τα ευρήματα της έρευνας τόσο των φίλων όσο και των ψευδόφιλων αριθμημένων διακριτών σημασιών των δανείων λέξεων στην Ελληνική συνηγορούν υπέρ της άποψης πως οι δάνειες λέξεις, ως ενεργό μέρος του λεξιλογίου, κατακτώνται από τους αλλόγλωσσους, όπως και από τους φυσικούς ομιλητές, σταδιακά.

Πιο συγκεκριμένα, οι αρχάριοι μαθητές σημείωσαν ποσοστό επιτυχίας 54% στο μέρος του ερωτηματολογίου που εξέταζε τις ψευδόφιλες σημασίες, και 39% - στις ερωτήσεις για τις φίλες σημασίες. Οι μεσοπροχωρημένοι, όπως ήταν αναμενόμενο, έφτασαν το 75% μέσο όρο επιτυχίας στο πρώτο μέρος και το 68% - στο δεύτερο. Οι προχωρημένοι, τέλος, απάντησαν ορθά στις 92% των περιπτώσεων ψευδόφιλων μονάδων, κατά μέσο όρο, και στις 75.5% των περιπτώσεων φίλων σημασιών.

Όσον αφορά τα λεξιλογικά πεδία που εξετάσαμε, το μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας παρατηρήθηκε στις κατηγορίες 'Άνθρωπος' και 'Αισθητική και ψυχαγωγία' (άνω του 50% σε όλα τα τμήματα). Ακολούθησαν σε φθίνουσα σειρά, τα πεδία των Μεταφορών, των MME& Διαφήμισης, της Τεχνολογίας, του Αθλητισμού και τελευταίο το πεδίο των Επιχειρήσεων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η τάση των αγγλόφωνων για προτίμηση ή αποφυγή δανείων λέξεων στον ελληνικό τους λόγο. Τα αρχάρια τμήματα δείχνουν σταθερή προτίμηση στις δάνειες λέξεις, οι τάσεις εξισορροπούνται στα μεσοπροχωρημένα τμήματα και στα προχωρημένα τμήματα διαγράφεται σημαντική τάση αποφυγής των δανείων λέξεων, η οποία εκτιμάται ως υπαρκτός παράγοντας εμφάνισης όχι μόνο υφολογικών, αλλά και σημασιολογικών λαθών.

Δ. Διδακτική πρόταση & προεκτάσεις

Οι ψευδόφιλες μονάδες ως στοιχεία του λεξιλογίου δεν αντιμετωπίζονται με τη συστηματικότητα που τους αρμόζει ούτε από τα εγχειρίδια διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής, ούτε από τα ελληνικά ερμηνευτικά λεξικά (πρβ. π.χ. *τρένο* – *σιδηρόδρομος* – *αμαξοστοιχία* – *συρμός* στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής). Κατ' αυτόν τον τρόπο, και οι φυσικοί ομιλητές της Ελληνικής, αλλά και οι αλλόγλωσσοι που μαθαίνουν τη Νεοελληνική ως δεύτερη γλώσσα, συγχέουν τις έννοιες των

ψευδόφιλων λέξεων και οδηγούνται σε σημασιολογικά και, συχνότερα, υφολογικά σφάλματα στον λόγο τους.

Ένα πολύτιμο βοήθημα και βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση είναι το Λεξικό Ψευδόφιλων Μονάδων, όπου τα υποκείμενα της έρευνάς μας θα μπορούσαν να βρουν αποκρυσταλλωμένες τις διαφορές ανάμεσα στις επίμαχες 2144 λέξεις. Πέρα από αυτό, στα εγχειρίδια θα ήταν χρήσιμο να προστεθούν σε κάθε θεματική ενότητα οι συχνότερες ψευδόφιλες λέξεις του αντίστοιχου λεξιλογικού πεδίου, καθώς επίσης να αποσαφηνιστεί η όποια (σημασιολογική ή υφολογική) διαφορά τους με τις συνώνυμες ελληνικές λέξεις του πεδίου.

Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε σε στενά χρονικά περιθώρια και με συγκεκριμένο δείγμα ερωτηθέντων. Υπό αυτό το πρίσμα, υπάρχουν αρκετά ζητήματα τα οποία δε στάθηκε δυνατό να πραγματευθούμε στα πλαίσια αυτής της μελέτης και κρίνουμε σημαντικό να μελετηθούν στο μέλλον. Θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να μελετηθεί η χρήση και η ορθότητα χρήσης των δάνειων λέξεων στις διάφορες κοινωνικές τάξεις και στους διάφορους επαγγελματικούς κλάδους. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητο να εξεταστεί αν υπάρχουν διαφορές ως προς τη χρήση και την ορθότητα χρήσης των δάνειων λέξεων στην Ελληνική σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας. Θα μπορούσε επίσης σε μελλοντική έρευνα να μελετηθεί η χρήση των δάνειων λέξεων ανάλογα με το υφολογικό επίπεδο λόγου, καθώς επίσης στον προφορικό λόγο. Αξίζει, επίσης, να μελετηθεί διεξοδικότερα η στάση των ομιλητών απέναντι στις δάνειες λέξεις και κατά πόσο αυτή τους επηρεάζει στο να τις χρησιμοποιούν σωστά ή λανθασμένα.

E. Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά την Επίκουρη Καθηγήτρια Γερμανικής Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κα Ρενάτε Πορτς, για την καθοδήγηση στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της παρούσας μελέτης.

Ειδικές ευχαριστίες και στην Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Υ.Δ.Α.Σ.-4) του Υπουργείου Εξωτερικών για την υποτροφία πλήρους κύκλου μεταπτυχιακών σπουδών που χορηγήθηκε στην πρώτη εκ των ερευνητριών και βοήθησε ανεκτίμητα την πρόοδο της έρευνας που παρουσιάζεται στο παρόν άρθρο.

Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδη – Συμεωνίδη, Α. (1994). Νεολογικός δανεισμός της Νεοελληνικής: Άμεσα δάνεια από τη Γαλλική και την Αγγλοαμερικανική Μορφολογική ανάλυση. Θεσσαλονίκη.
- Grandy, R. (1987). In defense of semantic fields. In LePore E. (ed.) *New Directions in Semantics*. London: Academic Press.
- Grandy, R. (1992). Semantic fields, prototypes and the lexicon. In Lehrer A. & Kittay E. (eds.) *Frames, Fields and Contrasts*. New Jersey-London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Kittay, A. & Lehrer, E. (1992). Concepts of organization: fields, frames, and contrasts. in Lehrer, A. & Kittay, E. (eds.) *Frames, Fields and Contrasts*. New Jersey-London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Koessler, M. & Derocquigny, J. (1928). *Les Faux Amis ou les Trahisons du Vocabulaire Anglais: Conseils aux Traducteurs*. Paris.
- Lehrer, A. (1974). *Semantic Fields and Lexical Structure*. Amsterdam: North Holland.
- Lyons, J. (1995). *Linguistic Semantics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Νικηφορίδου, Κ. (2001). Γλωσσική αλλαγή. *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. (διαθέσιμο online στο www.komvos.edu.gr)